

ПРАВО НА ДОСТУП ДО МАТЕРІАЛІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЯК СТАНДАРТ НАЛЕЖНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Жовтан Ю. В.

У статті аналізуються проблеми права на ознайомлення з матеріалами кримінального провадження на досудовому розслідуванні, що є необхідною умовою забезпечення права підозрюваного на захист. Звернуто увагу, що у доктрині кримінального процесу не сформовано однозначної позиції щодо розуміння доступу до матеріалів досудового розслідування. Зокрема, потребують додаткових роз'яснень нормативні положення, що встановлюють визначеність моменту настання обставин, що вказують на початок і закінчення перебігу строку надання доступу до матеріалів досудового розслідування; положення щодо можливості оскарження ненадання доступу до матеріалів досудового розслідування до його закінчення; які саме дії є підтвердженням факту відкриття стороні захисту матеріалів кримінального провадження в розумінні положень ст. 290 КПК; які дії слід розуміти під зволіканням при ознайомленні з матеріалами, до яких надано доступ тощо. Зауважено, що невідкриття матеріалів сторонами в порядку ст. 290 КПК України після закінчення досудового розслідування, а також додаткових матеріалів, отриманих до або під час судового розгляду, є підставою для визнання судом відомостей, що містяться в них, недопустимими доказами.

Наголошується, що для реалізації права підозрюваного, його захисника на доступ та ознайомлення із матеріалами досудового розслідування необхідно враховувати положення ст. 6 (3) б Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яким гарантується право кожному обвинуваченому у вчиненні кримінального правопорушення мати час та можливості, необхідні для підготовки свого захисту. При цьому регламентація питання щодо ознайомлення стороні захисту з матеріалами досудового розслідування до його завершення має бути оцінена у контексті пропорційності стосовно права мати достатні можливості для захисту.

Розглядаючи питання відкриття матеріалів сторонами в порядку ст. 290 КПК, ми дослідили окремі питання щодо реалізації права стороні захисту на доступ до матеріалів досудового розслідування як

стандарту належної правової допомоги. Зокрема, встановлено визначеність достатності часу для ознайомлення з матеріалами досудового розслідування. Констатується, що необхідно зберігати чіткий баланс між забезпеченням розумних строків розгляду кримінального провадження та наданням обвинуваченому необхідного часу для підготовки його захисту. Зауважено, що для формулювання достатності часу для ознайомлення з матеріалами, до яких їм надано доступ в контексті п. 10 ст. 290 КПК України, важливою умовою є визначеність моменту настання обставин, що вказують на початок і закінчення перебігу строку надання доступу до матеріалів досудового розслідування.

Ключові слова: досудове розслідування, кримінальне провадження, правова допомога, ознайомлення з матеріалами досудового розслідування, строк для ознайомлення.

Zhovtan Yu. V. Right to access to materials of pre-trial investigation as a standard of appropriate legal aid

The article analyzes the problems of the right to get acquainted with the materials of criminal proceedings in the pre-trial investigation, which is a necessary condition for ensuring the right of the suspect to defense. It is noted that the doctrine of criminal procedure does not form an unambiguous position on the understanding of access to materials of pre-trial investigation. In particular, additional clarifications are needed to establish the certainty of the moment of occurrence of the circumstances that indicate the beginning and end of the period for granting access to the materials of the pre-trial investigation; provisions on the possibility of appealing against failure to provide access to the materials of the pre-trial investigation until its completion; what actions are a confirmation of the fact of opening to the party of protection of materials of criminal proceedings in understanding of provisions of Art. 290 Code of Criminal Procedure; what actions should be understood as procrastination when reading the materials to which access is provided, etc.

It is emphasized that in order to exercise the right of the suspect, his lawyer to access and review the materials of the pre-trial investigation, it is necessary to take into account the provisions of Art. 6 (3) b

of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, which guarantees the right of every person charged with a criminal offense with the time and facilities necessary to prepare his or her defense. At the same time, the regulation of the issue of acquainting the defense with the materials of the pre-trial investigation before its completion should be assessed in the context of proportionality with regard to the right to have sufficient opportunities for defense.

Considering the issue of disclosure of materials by the parties in accordance with Article 290 of the Code of Criminal Procedure, some issues related to the implementation of the right of the defense to access the materials of the pre-trial investigation as a standard of appropriate legal assistance. In particular, the certainty of sufficient time to get acquainted with the materials of the pre-trial investigation was established. It is stated that a clear balance must be struck between ensuring a reasonable time for criminal proceedings and providing the accused with the necessary time to prepare his defense.

Considering the issue of disclosure of materials by the parties in accordance with Article 290 of the Code of Criminal Procedure, some issues related to the implementation of the right of the defense to access the materials of the pre-trial investigation as a standard of appropriate legal assistance. In particular, the certainty of sufficient time to get acquainted with the materials of the pre-trial investigation was established. It is stated that a clear balance must be struck between ensuring a reasonable time for criminal proceedings and providing the accused with the necessary time to prepare his defense.

Key words: pre-trial investigation, criminal proceedings, legal aid, acquaintance with materials of pre-trial investigation, term for acquaintance.

Постановка проблеми та її актуальність.

Правова система може гарантувати дотримання та захист прав підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення тільки за наявності законодавчих норм, які дають змогу підозрюваному самостійно або за допомогою захисника за наявності достатнього часу та можливостей захищати свої права та законні інтереси. Право на доступ до матеріалів досудового розслідування відповідно до положень статті 6 (3) б Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод є необхідною умовою забезпечення права підозрюваного на захист та передбачає право підозрюваного мати час та можливості, необхідні для підготовки свого захисту.

Згідно з правовим висновком, який висловив Верховний Суд України у постанові від 16 березня 2017 року № 5-364кп16, невідкриття матеріалів сторонами одна одній в порядку ст. 290 КПК України після закінчення досудового розслідування,

а також додаткових матеріалів, отриманих до або під час судового розгляду, є підставою для визнання судом відомостей, що містяться в них, недопустимими доказами. Таким чином, законодавець встановив процедуру, яка забезпечує реалізацію права на справедливий суд у його процесуальному аспекті, а саме надав можливість сторонам майбутнього судового розгляду ознайомитися із доказами кожної із них і підготувати правову позицію, що буде ними обстоюватись у змагальній процедурі судового розгляду [1]. На необхідності дотримання законної процедури, принципу рівності сторін та права обвинуваченої особи на захист під час кримінального провадження неодноразово у своїх рішеннях наголошував Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) [2]. Зокрема, суд зазначив, що кримінальне провадження, у тому числі складові такого провадження, які стосуються процедури, мають бути засновані на принципі змагальності, а також має бути забезпечена процесуальна рівність сторін обвинувачення і захисту [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Варто зазначити, що дослідження, присвячені реалізації права на доступ до матеріалів досудового розслідування, завжди привертали увагу науковців. Окремі питання щодо реалізації права на доступ до матеріалів досудового розслідування досліджувалися такими вченими, як Ю.П. Аленін, Н.Л. Боржецька, С.В. Бородін, І.В. Гора, Ю.М. Грошевий, І.В. Гловюк, О.М. Дроздов, Н.С. Карпов, Є.Г. Коваленко, С.О. Ковальчук, О.П. Кучинська, Л.М. Лобойко, Є.Д. Лук'янчиков, О.В. Малахова, В.Т. Маляренко, М.Г. Моторигіна, В.Т. Нор, Д.П. Письменний, Д.В. Пономаренко, В.О. Попелюшко, О.С. Старенький, Л.Д. Удалова, В.П. Шибіко, М.Є. Шумило та ін. Проте на сучасному етапі даний інститут сформований недостатньо і потребує подальшої розробки. Наразі серед науковців та практичних працівників не сформовано єдиної позиції щодо розуміння доступу до матеріалів досудового розслідування. Зокрема, потребують додаткових роз'яснень нормативні положення, що встановлюють визначеність моменту настання обставин, що вказують на початок і закінчення перебігу строку надання доступу до матеріалів досудового розслідування; положення щодо можливості оскарження ненадання доступу до матеріалів досудового розслідування до його закінчення; з'ясування переліку дій, які є підтвердженням факту відкриття сторони захисту матеріалів кримінального провадження в розумінні положень ст. 290 КПК; а також які дії

слід розуміти під зволіканням при ознайомленні з матеріалами, до яких надано доступ тощо.

Виклад основного матеріалу. У кримінальному процесуальному законодавстві України надання доступу до матеріалів досудового розслідування знайшло своє закріплення у ст.ст. 221 та 290 КПК України. При цьому необхідність у наданні доступу до матеріалів стосується тієї інформації, яка може допомогти здійснити належну правову допомогу. Для реалізації права підозрюваного, його захисника на доступ та ознайомлення із матеріалами досудового розслідування необхідно враховувати положення ст. 6 (3) б Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, де гарантується право кожному обвинуваченому у вчиненні кримінального правопорушення мати час та можливості, необхідні для підготовки свого захисту. Це положення передбачає, що дії, пов'язані з ґрунтовним захистом обвинуваченого, можуть включати усе, що необхідне для підготовки до судового розгляду [4, с. 78]. Дане право виступає складовою частиною права на захист та є однією з вимог справедливого судового розгляду.

Питання можливостей і часу є актуальним, оскільки досить часто стороною обвинувачення нівелюються вимоги законодавства з цього приводу, тим самим порушується право підозрюваного мати достатній час та можливості для підготовки до свого захисту в розрізі розкриття інформації, яка може суттєво вплинути на правову позицію сторони захисту. Право обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення мати достатній час та можливості для підготовки свого захисту застосовується на усіх етапах судочинства, зокрема і на стадії досудового розслідування. Це право було розтлумачено ЄСПЛ у справі «*Can v. Austria*» (справа № 11/1984/83/130) як вимога, яка надає обвинуваченому «змогу організувати (підготувати) свій захист належним чином та без обмежень можливостей викласти усі відповідні аргументи сторони захисту перед Судом і таким чином вплинути на перебіг судового розгляду» [5].

Стаття 221 КПК України передбачає можливість ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення. Зокрема, слідчий, дізнавач, прокурор зобов'язаний за клопотанням сторони захисту надати матеріали досудового розслідування для ознайомлення, за виключенням матеріалів про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також тих матеріалів, ознайомлення з якими на цій стадії кримінального про-

вадження може зашкодити досудовому розслідуванню [6].

Однак у чинному КПК України законодавець не визначив, що слід розуміти під матеріалами, ознайомлення з якими на цій стадії кримінального провадження може зашкодити досудовому розслідуванню. За таких умов неможливо уникнути зловживань стороною обвинувачення безпідставними відмовами в доступі до матеріалів кримінального провадження, що негативно позначається на реалізації змагальності під час досудового розслідування [7, с. 82]. З цього приводу слушними є зауваження І.В. Глов'юк та Д.В. Пономаренка, що питання про віднесення до матеріалів, ознайомлення з якими на цій стадії кримінального провадження може зашкодити досудовому розслідуванню, вирішує саме сторона обвинувачення без жодного прояву судового контролю, що у цілому не відповідає практиці ЄСПЛ у аспекті відкриття матеріалів стороні захисту [8].

Крім того, виникає питання про те, чи є таке обмеження ненадання доступу до матеріалів кримінального провадження до завершення досудового розслідування пропорційним, адже однією з фундаментальних гарантій забезпечення права на справедливий суд, передбаченого статтею 6 Конвенції, є надання розумних можливостей для захисту себе від обвинувачення. Це означає забезпечення принципу *equality of arms*, дотримання якого свідчить про наявність рівних можливостей сторін у кримінальному провадженні, про так звану процесуальну рівність сторін. Принцип *equality of arms* передбачений у статті 6 (3) Конвенції, у якій розглядаються деякі аспекти принципу рівності сторін, які застосовуються у кримінальних справах. Наприклад, обвинувачений повинен мати достатньо часу та ресурсів для підготовки захисту 6 (3) (b), захищати себе особисто або через захисника [9, р. 5]. Порушення права на *equality of arms* вважаються такі дії, які викликають нерівне право доступу до доказів, документів тощо [10, с. 175], тому регламентація питання щодо ознайомлення сторони захисту з матеріалами досудового розслідування до його завершення також має бути оцінена у контексті пропорційності стосовно права мати достатні можливості для захисту. Хоча право на доступ та ознайомлення із матеріалами досудового розслідування у найбільш повному обсязі, наскільки це можливо, не є абсолютним, ЄСПЛ неодноразово констатував обмеження права на доступ до матеріалів провадження. У рішеннях у справах «*Beraru v. Romania*» (app. no. 40107/04) та «*M v.*

The Netherlands» (app. no. 2156/10) Суд підкреслив, що важливими гарантіями справедливого судового розгляду є необмежений доступ до матеріалів справи та необмежене використання будь-яких приміток, включаючи за необхідності можливість отримання копій відповідних документів, при цьому таке обмеження викликає порушення принципу рівності сторін, що як наслідок тягне за собою порушення принципу пропорційності [11].

Врахування пропорційності у кримінальному провадженні має здійснюватися у подвійному аспекті: по-перше, на нормативному рівні, де мають враховуватися належність та необхідність обмеження та розумність у тих межах, в яких це можливо, на рівні норми як загального правила поведінки; по-друге, на правозастосовному рівні мають враховуватися належність, необхідність та розумність обмеження у контексті конкретного життєвого випадку з урахуванням обставин кримінального провадження та аргументів його учасників. Обмеження прав людини у кримінальному провадженні має здійснюватися виключно з метою досягнення дієвості кримінального провадження засобами, які є мінімально необхідними та релевантними меті з дотриманням балансу публічних та приватних інтересів (пропорційність) [12, с. 31].

На рівні інтерпретації норм кримінального процесуального права пропорційність має значення для оцінки наявності підстав обмеження прав людини, а також подолання прогалин у кримінально-процесуальному регулюванні та вирішення колізій [12, с. 16-17]. Традиційно пропорційність включає в себе три критерії: а) відповідність/доречність (appropriateness) заходу, що застосовується/застосовуватиметься; б) необхідність (necessity) заходу, що застосовується або застосовуватиметься; в) адекватність (adequacy) заходу, що застосовується або що застосовуватиметься, тобто пропорційність у вузькому сенсі. Під час перевірки цього елемента розглядається те, чи вибрана міра, яка є відповідною та необхідною, не руйнує справедливий баланс між обмеженням правом та цілями, які переслідуються, і/або не руйнує сутність права, яке обмежено [13, с. 70].

І.В. Гловюк та С.В. Андрусенко звертали увагу на необхідність визначити в КПК України перелік документів, які мають надаватися підозрюваному, його захиснику для ознайомлення до завершення досудового розслідування в обов'язковому порядку [14, с. 241]. Утім, визначаючи матеріали, які можуть бути надані для ознайомлення в порядку ст. 221 КПК, необхідно досягти

розумного балансу між приватними інтересами підозрюваного, потерпілого та публічними інтересами в захисті особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень. Безумовно, у КПК не може бути вказаний вичерпний перелік матеріалів, надання для ознайомлення яких може зашкодити досудовому розслідуванню, адже ця можливість має оціночний характер, а її наявність має встановлюватися слідчим, прокурором залежно від конкретних обставин кримінального провадження. При цьому необхідно враховувати, що стаття 6 (3) b Конвенції гарантує обвинуваченому «мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту», а отже, ця гарантія означає, що підготовка основного захисту в його інтересах охоплює все, що є необхідним для підготовки основного розгляду справи судом [15]. Крім того, можливості, доступні кожному, хто обвинувачується у вчиненні кримінального правопорушення, мають включати ознайомлення для підготовки свого захисту з результатами розслідувань, які проводилися протягом усього провадження у справі [16; 17]. Отже, при вирішенні питання про надання стороні захисту доступу для ознайомлення до завершення досудового розслідування, необхідно враховувати баланс інтересів сторін у кримінальному провадженні. При цьому ефективним способом протидії безпідставним відмовах сторони обвинувачення у доступі до матеріалів досудового розслідування до його завершення є оскарження таких відмов слідчому судді. Проте чинний КПК України залишив поза увагою питання щодо можливості такого оскарження.

Розглядаючи питання відкриття матеріалів сторонами в порядку ст. 290 КПК, необхідно зупинитись на окремих питаннях щодо реалізації права сторони захисту на доступ до матеріалів досудового розслідування як стандарту належної правової допомоги. Зокрема, потребує свого вирішення питання визначеності достатності часу для ознайомлення з матеріалами досудового розслідування. Так, у ч. 10 ст. 290 КПК України законодавець передбачив, що сторонам кримінального провадження надається достатній час для ознайомлення з матеріалами, до яких їм надано доступ. У разі зволікання при ознайомленні з матеріалами, до яких надано доступ, слідчий суддя за клопотанням сторони кримінального провадження з урахуванням обсягу, складності матеріалів та умов доступу до них зобов'язаний встановити строк для ознайомлення з матеріалами, після спливу якого сторона кримінального провадження вважається такою, що реалізувала

своє право на доступ до матеріалів [6]. Ця норма не розкриває змісту часу, який має бути наданий, та має доволі загальний характер. Зазначене положення є оціночною категорією і в кожному конкретному випадку потребує урахування не лише обсягу матеріалів, їх складності, умов доступу, але й інших індивідуальних особливостей провадження. Варто погодитись із позицією С.О. Ковальчука, що, визначаючи достатність часу для ознайомлення учасника кримінального провадження з ними, треба враховувати: 1) обсяг матеріалів, з якими він підлягає ознайомленню; 2) особові дані учасника кримінального провадження (зокрема, стосовно підозрюваного та потерпілого його вік, освіту) та стан здоров'я; 3) кількість інших учасників кримінального провадження, які підлягають ознайомленню з матеріалами, і послідовність надання їм таких матеріалів [18, с. 193–194].

Гарантія мати достатній (адекватний, необхідний) час для підготовки свого захисту, яка передбачена ст. 6 (3) b Конвенції, є так званою «проти вагою» праву, викладеному у ст. 6 (1) Конвенції, на розгляд справи упродовж розумного строку [19, с. 119]. При цьому при визначенні адекватності часу та можливостей, які необхідні обвинуваченому для підготовки захисту, ЄСПЛ враховує конкретні обставини справи, її складність, обсяг матеріалів справи, який було пред'явлено для ознайомлення, обсяг матеріалів, з якими необхідно ознайомитись тощо. З огляду на це необхідно зберігати чіткий баланс між забезпеченням розумних строків розгляду кримінального провадження та наданням обвинуваченому необхідного часу для підготовки його захисту. Водночас варто наголосити на тому, що практично неможливо виокремити та сформулювати одне універсальне твердження, яке пояснювало б, що треба розуміти під поняттям «достатній (необхідний) час для підготовки захисту підозрюваним» [20, с. 374].

Для формулювання достатності часу важливою умовою є визначеність моменту настання обставин, що вказують на початок і закінчення перебігу строку надання доступу до матеріалів досудового розслідування. З цього приводу слід звернути увагу на ч. 5 ст. 219 КПК, яка передбачає, що строк ознайомлення з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому ст. 290 КПК, не включається у строки, передбачені статтею 219 КПК. Вочевидь, слушним є зауваження О. Дроздова, О. Дроздової та С. Шульгіна, що такий етап має бути реалізований в межах певного проміжку часу («достатній час»). Важливим як з точки зору прак-

тики, так і з точки зору доктрини є питання щодо чіткого визначення моментів фактичних зупинення та відновлення перебігу строків досудового розслідування у зв'язку із початком і закінченням ознайомлення з матеріалами досудового розслідування. Так, у статті 28 КПК України передбачені розумні строки для здійснення кримінального провадження, виконання кожної процесуальної дії або прийняття процесуального рішення. За загальним правилом процесуальні строки були встановлені ст. 113 КПК та визначаються як встановлені законом або відповідно до нього прокурором, слідчим суддею або судом проміжки часу, в межах яких учасники кримінального провадження зобов'язані (мають право) приймати процесуальні рішення чи вчиняти процесуальні дії. При цьому у ч. 1 ст. 115 КПК не визначені строки-періоди визначаються вказівкою на подію. У цьому аспекті між розумними строками та часом, який необхідний підозрюваному для підготовки свого захисту, має зберігатися баланс. Необхідною умовою належної реалізації наведених положень є правильне обчислення строків, необхідних для ознайомлення з матеріалами досудового розслідування. З урахуванням того, що строк ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами кримінального провадження є за своєю суттю правовстановлюючим невизначеним кримінальним процесуальним строком-періодом, вважаємо прийнятним зауваження вказаних авторів щодо необхідності чіткого визначення в КПК проміжку часу, протягом якого сторони кримінального провадження ознайомлюються з матеріалами досудового розслідування [20].

Процедура відкриття матеріалів складається з трьох частин: повідомлення про надання доступу до матеріалів (ч.1 ст.290 КПК); ознайомлення з матеріалами – надання доступу до матеріалів та можливості скопіювати та відобразити відповідним чином будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них і т.д. (ч.4 ст.290 КПК); письмове підтвердження факту надання доступу до матеріалів із зазначенням найменування таких матеріалів (ч.9 ст.290 КПК). На підставі цього можна зробити висновок, що ознайомлення з матеріалами досудового розслідування починається з моменту фактичної реалізації права на доступ до матеріалів, а не з моменту скерування стороні кримінального провадження повідомлення про завершення досудового розслідування та надання доступу до матеріалів досудового розслідування або отримання нею такого повідомлення [8].

Це положення є важливим з точки зору дотримання загальних строків досудового розсліду-

вання, адже до строку досудового розслідування згідно з ч. 5 ст. 219 КПК не включається строк, протягом якого обидві сторони (як захист, так і обвинувачення) ознайомлюються з матеріалами [20]. Після надання підтвердження сторонами про завершення ознайомлення з матеріалами перебіг строку досудового розслідування продовжує тривати та закінчується під час звернення до суду з обвинувальним актом. Отже, для забезпечення дотримання строків досудового розслідування днем зупинення перебігу строків досудового розслідування на підставі ст. 290 КПК необхідно вважати день фактичного отримання стороною захисту доступу до матеріалів досудового розслідування [20]. Відповідно до цього відновлення вказаних строків відбувається після надання підтвердження сторонами про завершення ознайомлення з цими матеріалами.

Висновки. Таким чином, аналізуючи зміст чинного кримінального процесуального законодавства України та практику його застосування у контексті забезпечення права на доступ до матеріалів досудового розслідування, варто констатувати певні недоліки як на правотворчому, так і на правозастосовному рівні щодо реалізації права на достатній час та можливості для підготовки свого захисту під час здійснення кримінального судочинства. Регламентація питання щодо ознайомлення сторони захисту з матеріалами досудового розслідування до його завершення має бути оцінена у контексті пропорційності стосовно права мати достатні можливості для захисту. Крім того, для формулювання достатності часу для ознайомлення з матеріалами, до яких їм надано доступ в контексті п. 10 ст. 290 КПК України, важливою умовою є визначеність моменту настання обставин, що вказують на початок і закінчення перебігу строку надання доступу до матеріалів досудового розслідування. З огляду на це в КПК має бути чітко позначений проміжок часу, протягом якого сторони кримінального провадження ознайомлюються з матеріалами досудового розслідування.

Література

1. Постанова ККС ВС від 12 грудня 2019 року. Справа № 664/1034/16-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86566232>.
2. Постанова ВП ВС від 16 січня 2019 року. Справа № 751/7557/15-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79298340>.
3. Рішення ЄСПЛ у справі «Джеват Сојсал проти Туреччини» від 23 вересня 2014 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_002#Text.
4. Посібник із статті 6 Європейської конвенції з прав людини. Право на справедливий суд (кримінально-процесуальний аспект). 31 грудня 2019 р. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_UKR.pdf.
5. Case of Can v. Austria (Application no. 11/1984/83/130). URL: <https://cambodia.ohchr.org/sites/default/files/echrsources/Can%20v.%20Austria%20%5b12%20Jul%201984%5d%20%5bEN%5d.pdf>.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-13. Ст. 88.
7. Виткаускас Д., Диков Г. Защита права на справедливое судебное разбирательство в рамках Европейской конвенции о защите прав человека. Серия пособий Совета Европы. Воронеж : ООО Фирма «Элист», 2014. 221 с.
8. Гловюк І.В., Пономаренко Д.В. КПК України та асиметричність можливостей сторін: погляд сторони захисту. Комітет захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності НААУ. URL: <https://barristers.org.ua/2020/08/20/kpk-ukrayiny-ta-asymetrychnist-mozhlyvostej-storin-poglyad-storony-zahystu/>.
9. Shajeda Akther, Dr. Rohaida Binti Nordin. Equality of arms: a fundamental principle of fair trial guarantee developed by international and regional human rights instruments. Abstract. LNS (A) lii Legal Network Series, CLJ Publish. 2014. P. 1-22.
10. Марченко Т.Ю. Зв'язок принципу «equality of arms» та права, гарантованого статтею 6(3) в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. *Modern jurisprudence of the European Union: the interaction of law, rulemaking and practice* April 17, 2018 Lublin 2018. С.174-177.
11. Case of Beraru v. Romania (app. no. 40107/04) URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\"itemid\":\[\"001-141910\"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{\).
12. Гловюк І.В. Пропорційність та механізм кримінально-процесуального регулювання: теорія і практика. Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування : колективна монографія / за заг. ред. Ю.П. Аленіна ; відпов. за вип. І.В. Гловюк. Одеса : Гельветика, 2018. 1148 с. С. 12-39.
13. Christoffersen J. Fair Balance: Proportionality, Subsidiarity and Primarity in the ECHR. Boston : Martinus Nijhoff Publishers, 2009. supranote 2. 690 p.
14. Гловюк І.В., Андрусенко С.В. Ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення та недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 4. С. 239-243.

15. Дело «Майзит (Mayzit) против Российской Федерации» от 20 января 2005 года (Жалоба № 63378/00) URL: <http://hrlibrary.umn.edu/russian/euro/Rmayzitcase.html>.

16. Рішення ЄСПЛ у справі «Корнєв і Карпенко проти України» від 21 січня 2011 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_637#Text.

17. Case of Foucher v. France (Application no. 22209/93). URL: <https://cambodia.ohchr.org/sites/default/files/echrsources/Foucher%20v.%20France%20%5b18%20Mar%201997%5d%20%5bEN%5d.pdf>.

18. Ковальчук С.О. Процесуальний порядок відкриття матеріалів кримінального провадження. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 190-195.

19. Paul Mahoney. Right To A Fair Trial In Criminal Matters Under Article 6 E. C. H. R / Mahoney Paul. *Judicial Studies Institute Journal*. 2004. P. 107-129. URL: http://www.jsijournal.ie/html/volume%204%20no.%202/4%5B2%5D_mahoney_right%20to%20a%20fair%20trial%20in%20criminal%20matters.pdf.

20. Марченко Т.Ю. Деякі аспекти реалізації права підозрюваного мати час та можливості, необхідні для підготовки свого захисту в Україні. *Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року: ідеологія та практика правозастосування : колективна монографія* / за заг. ред. Ю.П. Аленіна ; відпов. за вип. І.В. Глов'юк. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 1148 с. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9497/%20Kol_monogr_CPC2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

21. Дроздов О., Дроздова О., Шульгін С. Як час на ознайомлення з матеріалами впливає на завершення досудового розслідування та інші дотичні питання. *Закон і Бізнес*. URL: <https://unba.org.ua/publications/6727-yak-chas-na-oznajomlennya-z-materialami-vplivae-na-zavershennya-dosudovogo-rozsliduvannya-ta-inshi-dotichni-pitannya.html>.

Жовтан Ю. В.,
адвокат, аспірант кафедри кримінального процесу
Одеського державного університету
внутрішніх справ